

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci Svarez, Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia
Sacrarum Literarum Primarij Professoris. Tractatvs De
Legibvs, Ac Deo Legislatore**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1619

Cap. XVI. De potestate ordinaria dispensandi & commutandi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94074](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94074)

alijs modis potest sufficienter de dispensatione constare. Secundum vero nimium est, quia etiam in dicto c. quanto, non dicitur, cum consensu, sed cum consilio, & eodem modo loquitur cap. nouus, de ijs, quæ sunt à Prælat. & c. Et ita non requiritur consensus, nisi in casibus expressis, qui ordinariè spectant ad ius, vel indentitatem Ecclesiæ, seu capituli. Tertium vero de consilio fortasse habet aliquam probabilitatem de antiquo iure, & in rebus arduis. Sed iam non est necessaria talis forma, ut consuetudo, & posteriora iura probant. Maxime quia dispensatio per se non reputatur ex rebus arduis, quæ requirunt consilium capituli, ut notat Federic. de Senis conf. 40. in fine, & indicat Syluest. supra. Qui solum excipit dispensationes, quæ possent cedere in præiudicium Ecclesiæ, quod intelligendum puto de præiudicio contra ius proprium Ecclesiæ, vel capituli. Unde non placet exemplum de dispensatione ad ordines, quo videtur Syluester nam talis dispensatio per se nullum præiudicium affert.

CAPVT XVI.

Verum habentes potestatem ordinariam ad dispensandum in legibus, habeant etiam ad commutandum.

Sensus quæstionis est, an liceat legislatoribus, vel Prælatibus, quando relaxant vinculum legis, onus aliquod, vel personale, vel pecuniarium imponere, id enim videtur in usu esse, & tamen non est facile rationem illius reddere, & iustitiam, vel potestatem explicare. Primum ergo de Pontifice summo (& idem erit cum proportione in quolibet Principe supremo in suo ordine) omnes fatentur posse hoc modo leges suas dispensare, & commutare, quia hoc non est per se malum, ut constat, & in sequentibus declarabitur: nec potest esse prohibitum Papæ, cum supremam potestatem habeat. Nec alicubi inuenitur talis prohibitio, ut etiam ostenditur à fortiori. Imò habemus talis dispensationis exemplum in cap. licet, de fer. vbi Pontifex dispensat in quadam piscatione in die festo cum onere cuiusdam elemosynæ. Nam licet quidam Summilla dixerint, illud onus esse consilij, non necessitatis, vim faciunt textui, & verbis eius. Quia illa indulgentia sub tali conditione, vel modo conceditur per hæc verba, *ita quod post factam capturam, Ecclesiis circumpositis, & pauperibus congruam faciant portionem.* Concessio autem sub conditione, vel modo inducit necessitatem adimplendi conditionem, si quis dispensatione vtatur, ut recte viderunt ibi Panormit. Anton. & alij, & Nauar. in sum. cap. 3. n. 9. cum Angelo & Caiet. & idem dixi in primo tom. de relig. tract. 2. lib. 2. cap. 29. n. 7. & latius cap. 33. à n. 5. Et in dispensationibus, præsertim in matrimonij impedimentis, & alijs similibus hoc obseruat consuetudo Romana, ut latè explicui dicto tom. 1. de relig. tract. 3. l. 4. de simon. c. 20. n. 11. & 12.

Secundo videtur etiam extra controuersiam positum, posse Episcopos, seu alios inferiores legislatores dispensare in suis legibus, non purè, sed per modum commutationis, aut compensationis. Ita supponit vt manifestum Sancii. lib. 8. de matrim. disp. 14. n. 1. licet neminem alleget, quia non videtur fuisse hoc in controuersia positum. Rationem reddit, quia huiusmodi leges à voluntate Episcopi, vel similibus legislatoris pendunt, ergo ex iusta causa potest eadem voluntate relaxare legem, vel omnino, vel partim, in aliud op⁹ illam obligationem commutando. Item quia eadem est proportio inter Episcopum, & suam legem, quæ est inter Pontificem, & suam: nam in vtroque pendet obligatio legis à propria voluntate respectiue, & in neutro deest potestas ad imponendum nouum onus loco alterius, eadem enim potestas, quæ fuit sufficiens ad

legem ferendam, erit etiam sufficiens ad aliam obligationem loco illius imponendam.

Nihilominus tamen de Episcopis, seu inferioribus dispensantibus in lege superioris, negant aliqui, posse dispensare commutationem miscendo, seu compensationem exigendo, sed solum purè relaxando legem, si causa exigat, vel iustè id permittat. Ita tenet Sancii. supra. n. 2. & latius lib. 3. disp. 10. à n. 8. vbi refert Sotum 4. dist. 28. q. 1. ar. 2. vbi specialiter loquitur de dispensatione in denunciationibus matrimonij, dicens, vbi iusta causa dispensandi subest, iniquissimum esse, aliquid multam imponere, etiam pro Ecclesiæ fabrica. Et potest ad idem allegari Nau. conf. 18. de penit. & remiss. n. 3. dicens, peccare Prælatus concedentem dispensationem subdito, quæ iure communi competit, pro aliquo adiutorio temporali, & intelligit etiam pro elemosyna facienda, vt ex n. 4. constat, quia non est pecunia dandum, quod iure communi gratis debetur, iuxta l. 2. ff. de condit. ob turp. caus. Fundamentum esse potest multiplex. Primum quia illa actio est iniusta, si dispensatio habet iustam causam, quod indicant Nau. & Soto. Secundum, quia in Episcopis vix potest excusari à labe simoniæ, vt ait etiam Nau. & indicat Tab. verb. simonia. n. 51. Tertium, & magis proprium, quia hoc excedit potestatem Episcopi, aut similibus dispensantis in lege superioris: nam ipse non potest obligationem talis legis, nec fortasse potest esse illam ferre, ergo nec potest aliquam obligationem ponere loco obligationis talis legis. Probatur consequentia, quia à superiore solum illi commissum est, vt tollat vinculum legis suæ, quoad iustum fuerit, non vero vt aliud onus imponat, & Prælatus non plus potest in illo actu, quam ei sit commissum. Nec habet aliquem iustum titulum ad imponendum tale onus. Et confirmatur, quia alias posset Episcopus sua voluntate, & sine alia causa commutare opus legis in aliud opus pium, sicut potest in votis facere, quod sine dubio falsum est. Confirmatur secundo ex Trid. sess. 25. cap. 18. de reform. præcipiente dispensationes gratis dari non sit autè gratis, quod sit onere imposito, etiam si titulo elemosynæ imponatur.

Hæc vero sententia ita indefinitè, & nudè prolata mihi probari non potest, & ita contrarium absolute docui in d. tomo 1. de relig. tract. 2. lib. 2. cap. 33. n. 10. & tract. 3. lib. 4. c. 20. n. 15. et quæ sententia Panormit. in dicto cap. licet. n. 4. & in rubric. de obseruat. ieiunij. n. 9. vbi alij Doctores communiter, in dispensatione ieiunij facta per Episcopum, vel alios Prælatos, non solum approbant compensationem, sed etiam consilium re videntur. Et idem habet Innoc. ibi. c. 1. quem refert & sequitur Palud. in 4. dist. 15. q. 4. ar. 13. & omnes Summilla, & Doctores tractantes de ieiunio. Et idem tenet Caiet. 1. 2. q. 97. ar. 4. Et præterea consuetudo valde communis tam in ieiunijs, quam in dispensationibus circa opera fertilia in die festo, & circa præceptum recitandi horas canonicas, & similia. Ratio vero esse potest, quia hoc non est per se malum, nec est prohibitum inferioribus Prælatibus, nec excedit illorum facultatem, ergo possunt id facere & licite, & valide. Antecedens quoque ad primam partem patet facile respondendo ad duas primas rationes. Quia in tali commutatione non intercedit iniustitia. Nam licet detur causa iusta relaxandi legem, potest illi satisfieri in scendo, aliquam compensationem, quæ ex parte supplet intentionem legislatoris, quia non impeditur ex vi talis causæ. Imò interdum contingere potest, vt causa sit iusta, & sufficiens ad relaxandum hoc modo, & non ad puram remissionem: sicut in votis dicere solemus, quoad hoc enim fere eadem est ratio, vt ostendam. Ac denique licet causa sit talis, vt propter illam possit iuste dispensari pure, nihilominus potest non obligare ad sic dispensandum, ad ita sine iniustitia poterit aliqua recompensatio imponi, dummodo iusto titulo imponatur, vt declarabo. Deinde potest in tali remissione nulla simoniæ, nec vmbra eius committi, vt

in dicto capit. 20. late declaravi, & est manifestum in commutationibus votorum. Item est clarum, quando non intercedit pecunia, nec fit compensatio per modum redemptionis, sed purè commutationis, imponendo opus orationis, aut simile. Deniq; etiam si onus pecuniarium imponatur, si nullo modo in utilitatem impoentis, sed ad pia opera pure, & sincere applicetur, cessat omnis suspicio simoniae: ergo talis modus recompensationis non est per se, seu intrinsece malus, nulla enim deordinatio intrinseca cogitari potest.

5. Secunda vero pars antecedentis, nimirum, hoc non esse malum, ~~quod~~ prohibetur his Prælati, probatur, quia nulla potest ostendi lex Ecclesiastica hoc prohibens, etenim si qua esset, maxime decretum illud Concilij Trid. sess. 25. cap. 18. At illud in primis non loquitur de dispensationibus tantum Episcoporum, seu inferiorum Prælatorum, sed simpliciter de dispensatione legum. Vnde tota illa doctrina sine dubio generalis est, etiam de dispensationibus Papæ, ut patet ex principio capituli, & ex absoluto loquendi modo, & ex illa distributione posita in fine capituli, *A quibusque, ad quos dispensatio pertinet* at Pontifices quando dispensant imponendo similia onera, non derogant illo decreto, alias non rectè facerent, passim, & sine speciali causa illud transgrediendo. Deinde lex illa etiam comprehendit dispensationes Episcoporum in propriis legibus, ut ex eadem verborum consideratione, & ponderatione constat, & tamen in illis non censetur prohibitus hic modus compensationis: ergo nec in alijs. Denique qui commutat votum, gratis commutat, siue imponat onus personale, siue reale, dummodo non propter temporalem utilitatem, sed propter operis pietatem compensationem faciat. Vnde in illo decreto hoc solum intenditur, ut nihil temporale exigatur propter dispensationem, non solum per modum pretij, verum etiam nec per modum stipendij, aut congruæ sustentationis, ut in dicto cap. 20. n. 14. & 15. late explicavi, ubi etiam sic expressè sententiam Nau. Tabien. & aliorum. In compensatione autem, vel commutatione, de qua loquimur, non imponitur unum opus loco alterius eo titulo, id est, propter dispensationem, sed purè propter opus pietatis, vel diuini cultum, ut supponimus; ergo prohibitio illa concilij nihil ad rem præsentem spectat, & præter illam nulla alia affertur, nec ego illam hæcenus inueni: non est ergo hoc malum, quia prohibitum.

6. Tertia denique pars antecedentis, scilicet, quod potestas non debeat, patet quia auctor legis habet potestatem hoc modo dispensandi in lege, ut supponitur. ergo potest committere inferiori, ut eodem modo dispenseret quando illi videbitur expedire. Quid enim obstat, quominus id possit. Si autem potest; ergo quoties absolute, & simpliciter committitur dispensatio sine vlla declaratione, vel limitatione, intelligitur, ut eo modo possit fieri, quo commissarius prudenter iudicauerit expedire: ergo non limitatur potestas ad relaxationem per puram ablationem, sed extenditur ad mixtam cum aliqua recompensatione. nam hæc sæpe esse potest non solum iusta, sed etiam melior, & utilior animæ, ac subinde magis secundum intentionem legislatoris.

7. Vnde optima est etiam illa ratio, qua vsi sumus in lib. 6. de voto. cap. 12. potestatem dispensandi esse maiorem, quam commutandi, & virtute illam includere, & ita concessa potestate dispensandi, intelligi concessam potestatem commutandi; quod saltem in potestate ordinaria omnes admittunt; ergo ita est in præsentibus dicendum. Respondent, licet ita sit in voto, secus esse in lege. Nam in voto, quando commutatur, non aufertur obligatio voti, nec aliqua de nouo imponitur, sed fit tantum mutatio in materia, & id eo minus fit, quam cum per dispensationem aufertur tota obligatio, ideoq; maior est potestas dispensandi.

Suarez de Legib.

At vero in præsentibus maior est potestas commutandi, quam potestas auferendi vnam obligationem legis, & imponendi aliã alterius rationis: potestas autem pure dispensandi solum est ad auferendam obligationem. Sed hoc non rectè dicitur, quia etiam in voto aufertur per commutationem vna obligatio, & ponitur alia; non enim possunt esse vna numero, mutata materia, & promissione, licet fortasse ibi sint eiusdem speciei, & in commutatione legis mutetur speciei virtutis, quod parum refert ad intentam differentiam. Et deinde potestas dispensandi non dicitur maior respectu plurium effectuum, sed respectu relaxationis obligationis, & sic negari non potest, quin sit maior ablatio obligationis simpliciter, illa, quæ fit per puram relaxationem, quam quæ fit per recompensationem. Et hoc modo dicimus, legislatorem, qui committit absolutam dispensationem, à fortiori committere commutationem, & hanc in illa includi, quia respectu legis, & legislatoris minor relaxatio est. Deniq; sicut in commutatione voti, obligatio, quæ relinquitur, non inducitur sine consensu dispensati, & per modum cuiusdam pacti, & ideo non excedit potestatem dispensantis: ita in præsentibus commutatio illa non fit sine consensu dispensati acceptantis vnam obligationem loco alterius, & ideo non excedit potestatem dispensantis, siue obligatio acceptata sit eiusdem siue alterius rationis. Declaratur exemplo patrisfamilias committentis ceonomo potestatem remittendi debitoribus, si oportuerit: nam à fortiori censetur dare potestatem componendi, vel commutandi debitum, etiam si species debiti, vel obligationis mutetur semper enim domini negotium melius agitur. Et licet fines seruandi sint, *Melior causa mandanti fieri potest*, ut dicitur in l. diligenter, ff. mandati: ergo similiter in præsentibus.

8. Ex dictis ergo satis responsum est ad fundamentum contrariæ sententiæ; solumq; superest neganda sequela, quæ in prima confirmatione fit, nimirum, posse Episcopum sine causa mutare obligationem legis, & aliud opus loco illius imponere, sicut in votis fieri potest. Negatur ergo sequela, & in primis si sermo sit de opere minori, vel etiam æquali, etiam in votis id non est verum, ut in l. 6. de voto, c. 19. probaui. Si vero sit sermo de opere euidenter meliori, sic est diuersa ratio in voto, & in lege. Nam votum etiam propria auctoritate vouentis potest commutari in opus euidenter melius, ut ibidem c. 18. probaui, quod de lege dici non potest. Et ratio differentie est, quia voti obligatio oritur ex voluntaria promissione facta Deo, qui semper intelligitur acceptare in solutione quidquid melius est: at vero legis obligatio est necessaria, ut ab alio imposita, & ideo præcise est ad soluendum in tali specie. Nec inferiori committitur potestas mutandi hanc obligationem quomodocumq; sed per modum relaxationis, quando fuerit necessaria, vel maxime conueniens, & ideo quando nulla est necessitas, nulla est etiam potestas mutandi obligationem etiam in opus melius. Neq; est vlla ratio præsumendi hoc esse magis gratum legislatori, quia licet opus fortasse sit melius magis per se loquendo expediat communi bono, ut lex, quæ communis est regula, immutabiliter, & vni formiter obseruetur. Vnde fortasse neq; ipse legislator potest prudenter talem commutationem facere sine iusta causa, erit tamen sufficiens si intelligat fore vtiliorem subdito, præsertim ad bonum animæ, & sine vlla offensione aliorum posse obseruari.

Vltimo tamen temperanda est dicta resolutio, ut locum habeat in legibus, per quas subditi obligantur ad aliqua onera, à quibus per dispensationem exemptantur: non vero in illis legibus, quæ non feruntur per se ad imponenda onera subditis, sed propter alios iustos fines pertinentes ad commune bonum propter seruandum debitum ordinem, vel vitanda aliqua incommoda. In prioribus enim legibus optime cadit dispensatio mixta commutationis, quia onus cum

L 1

onere

onereferuat proportionem ad compensationem faciendam, vt si lex imponat talem pœnam, & subfit causa non imponendi illam in specie, vel tollendi illam iam incurram, iustissima esse poterit commutatio, & in hoc casu canones sæpe docent, esse faciendam, vel præmittendam, vt sumitur ex *c. at si clerici. §. de adulteris*, & ex *Trid. sess. 24. c. 6. cum similibus*, & interdum poterit iuxta dispensationem miseri pecuniaria cõpensatio. Sic ergo in legibus, quæ præcipiunt aliqua onera virtutis, vel religionis, poterit iuxta dispensatio fieri cum cõmutatione in aliud opus facilius, & cui non obstat causa dispensationis, & sic procedunt omnia dicta. At verò sunt aliquæ leges, quæ per se nõ imponuntur propter opus exhibendum à subdito, sed præcisè propter utilitatem ad aliquem finem particularem; & in his non videtur, per se loquendo, iuxta recompensationem, nisi fiat in aliquid, quod ad finem per legem intentum conferat.

Trident.

10.

Talis mihi videtur lex præcipiens denunciationem publicè fieri ante matrimonium, ille enim actus non postulatur propter se, sed propter vitanda pericula, & ideo si causa subest iuxta ad dispensandum, vt matrimonium fiat omisis denunciationibus, impertinens est commutatio per impositionem multæ pecuniariæ, etiam in opus pietatis, quia hoc nihil deseruit ad finem talis legis, & ideo in illo casu probabilissima mihi videtur opinio Soti, & Sancij, quod tunc iniuxta sit talis impositio. Secus verò esset, si loco denunciationum imponeretur onus abstinenti à copula post matrimonium factum, donec denunciatio, vel alia æquiualens diligentia fiat, etiam si oporteat aliquibus expensis fieri: nam tunc iustissima esset cõpensatio. Simile exemplum est in dispensatione circa interstitia ordinum: nam propter illam imponere pecuniarium onus, etiam sub specie elemosynæ, vel religionis, plane videtur omnino in proportionatū, atq; adeo iniustum, quia nihil deseruit intentioni talis legis, nec subest rationabilis titulus illud imponendi: secus verò esset, si ob talem dispensationem imponeretur onus feruendi aliquo tempore in priori ordine, qui est onus proportionatum legi, & non iniustum. Idem dico de licentia, & quali dispensatione concedendi dimissorias ad ordinem suscipiendum ab alio Episcopo: nam pro illa imponere onus pecuniarium pro fabrica Ecclesiæ, esset profecto absurdū, & non parum redolens simoniam. Et de his legibus, & in hoc sensu censeo loquutos esse Sotum, Nauarr. Tabien. & alios, vt etiam in dict. c. 20. significauit. Si quis tamen rectè aduertat, hæc omnia æquè procedunt in Episcopis respectu suarum legum, & aliorum sacrorum canonum, quia ratio iniustitia, vel species simoniæ eadem est, & ideo in illis nullam inter hæc differentiam constituo. Pontifex verò interdum potest hæc onera imponere, non tantum per modum commutationis, sed etiam per modum oneris, vel tributi propter alias superiores rationes, & propter supremam potestatem illi peculiarem, vt eodem capite dixi, & ideo non sunt hæc, quæ specialia sunt, ad inferiores extendenda.

Soto. Nauar. Tabien.

CAPVT XVII.

De potestate delegata ad dispensandum in legibus humanis.

1. **E**X dictis in duobus præcedentibus capitibus duo vt clara supponimus. Vnum est, potestatem dispensandi in legibus humanis posse per delegationem committi, quia dispensatio ex genere suo est actus iurisdictionis satis cõmunis, & frequenter necessarius, & nihil habet speciale, quod illius delegationem impediat. Vnde in votis etiam delegatur, ergo à fortiori in legibus. Alterum est, hanc delegationem non fieri per legem, sed per hominem, quia cõmissio iurisdic-

tionis per legem facta non est propria delegatio, sed trahit in institutionem ordinariæ iurisdictionis, quia perpetua de se est, sicut & lex est perpetua, ergo delegatio huius potestatis semper est ab homine. Vnde in parte delegantis supponendam esse potestatem ordinariam, nam ab illa per se loquendo procedit delegatio, *l. more. ff. de iurisdic. omn. iudic. Sub ordinaria aut cõprehendimus æquiualem ordinariæ, vt solet esse cõmissio vniuersalis causarum, iuxta l. 1. §. ab eo. ff. quis, & à quo, cõprehenditur et potestas delegati habentis specialitatem in subdelegando, vt est in delegato Papæ seu Principis, iuxta c. vt. de offic. deleg. vel habentis specialem extensionem suæ delegationis ad subdelegandum, iuxta sententiam cõmuniter receptam, & l. non distinguemus. §. vt. ff. de recept. arb. Præter potestatem autem necessaria est voluntas eiusdem superioris, vt delegatio in actu fiat, quæ voluntas signo aliquo externo manifestari debet, vt cõstat, & ordinariè fit per rescriptum Principis. Quod moraliter necessarium est in ordine ad forum externum, vt possit de delegatione, & de qualitate eius cõstare, de quo videri potest Panor. in c. 2. de schismat. n. 2. & Gloss. in c. si quis. Si. d. Simpliciter autem, & in foro conscientie non est necessaria scriptura, quia nullo iure præscribitur, & secluso speciali iure, quidquid fit per scriptum, potest fieri verbo, sicut infra tractando de Priuilegio, latius dicemus.*

Hinc ergo præcipuum dubium circa hanc potestatem delegatam ad dispensandum est, an scriptum, seu verba, per quæ illa conceditur, sine stricti iuris, vel fauorabilis. Et ratio dubitandi est, quia hæc potestas duplici titulo odiosa est, & ideo restringenda. Primò ratione generis, quia delegata est, nam eo ipso derogat ordinariæ, ergo consequenter est odiosa, iuxta Gloss. in c. 1. de rescript. in 6. verb. processus, & in c. 1. §. de sententia excomm. in 6. verb. per superiores, que dicit, potestatem delegatam esse stricti iuris. Quam sequitur Gemini. in ca. presentium, de testib. & Angel. Syluest. & Summista verb. delegatus. Secundo ratione differentie, seu speciei, quia dispensatio est stricti iuris, vt diximus, ergo & potestas data ad dispensandum, quia talis est potestas, qualis est actus, cum ab illa speciem sumat, & quia si actus est odiosus, nõ potest potestas non esse odiosa, quia virtute continetur, & quia ampliata potentia, necesse est, actum ampliari, quia ad plura, vel plures actus extenditur. Et ita sentit. Anto. de Rosel. tract. de legitimat. lib. 2. §. de causa materiali. n. 10. In contrarium verò est, quia potestas delegata ad dispensandum non est iuri contraria, & est beneficium Principis; ergo est fauorabilis; ergo non est stricti iuris, sed extendenda.

In hoc puncto eadem fere doctrina quæ in dispensatione votorum data est lib. 6. de voto, c. 16. in dispensatione legum locum habet, & infra de priuilegio fere in simili ex professo tractanda est, & ideo breuissimè est hoc loco expedienda. Duplex ergo distinctio præmittenda est circa huiusmodi delegationem, & hinc vt varios modos, quibus fieri potest. Vna est, quia interdum immediatè datur directè iurisdictioni ipsi delegato; aliquando verò datur facultas ei, qui dispensandus est, vt eligat personam, à qua possit dispensari, vt in delegatione iurisdictionis pro sacramento confessionis, & dispensatione votorum diximus; eadem est ratio in presenti, vt per se constat, & frequens vsus cõfirmat. Nã hoc modo conceduntur quotidie dispensationes irregularitatum, impedimentorum matrimonij, & similes. Non enim ordinariè Papa ipse dispensat, sed dispensationem committit, & quando tantum conceditur in foro conscientie, solet ordinariè in differetèr committi personæ huius, vel illius qualitatis, quam dispensandus elegerit. Vnde inter hæc duo genera delegationum hæc est differentia, quod illa, quæ fit ex parte supplicantis, dando illi facultatem eligendi, est fauorabilis, non personæ delegatæ.

At vbi.